

POUZE jako ukázka pravopisných pasáží, jaké se mohou vyskytnout v pravopisné části testu Moodle od r. 2020 k disciplínám 7AKUL a 77KUL (na začátku je použita starší podoba jiného pravopisného testu)

1. Označte, která z ukázek je zcela bez pravopisných chyb. U ostatních ukázek **podtrhněte všechny jevy, v nichž je jakýkoli pravopisný nedostatek, a nadepište nad ně opravu** (pokud je vadná interpunkce, nadepište, že čárka chybí, resp. je navíc).

1a) Na kongresu v kanadském Torontu zazněly znepokojivé informace afrických vědců, že situace nosorožců v teritoriu východní Afriky je kritická. Nosorožci se stali **objeti** lovců. Platí to o nosorožcích dvourohých i nosorožcích tuponosých, **neboli** bílých. Ti vůbec nemají bílé zbarvení, zůstalo jim jen **skomolené** jméno. S dalšími důkazy o neutěšeném stavu planety **země** seznámili kolegy na **tamnějším** setkání badatelé z Přírodovědecké **Fakulty** Palackého **Univerzity** v Olomouci. Připomněli mimo jiné, že bude jen dobře, když neznámější vědecké objevy budou dány do souladu s ekologickými **cíly**.

1b) Nejrozšířenějšími obilninami starověku **bývali** ječmen a pšenice různých druhů. Z pšeničné i ječné mouky se pekly placky a chléb. Ječný chléb, který tehdejší obyvatelé zprvu považovali za podřadnější, údajně dostávali **Římští** vojáci za trest za špatné výkony při výcviku. Jiní znalci historie naopak tvrdili, že tento chléb si oblíbili mužní gladiátoři a jedli ho pro získání síly. **Celozrné** pečivo se těší přízni zákazníků i dnes.

1c) Východiskem pro jednotlivé výklady v *Internetové jazykové příručce* (IJP) byla *Pravidla Českého pravopisu* a současné mluvnice **Českého** jazyka. Na rozdíl od nich jsou některé pasáže výkladové části v IJP podrobnější a ucelenější. Týká se to například částí věnovaných psaní velkých písmen, interpunkci nebo shodě přísudku s podmětem. Doplněné údaje pocházejí ze speciálních jazykových příruček, z odborných časopiseckých studií, z českých státních norem či z databáze jazykové poradny.

2. Označte (zakroužkujte) případně tu část nebo části, kde nejsou žádné pravopisné chyby. Pečlivě **doplňte vynechanou interpunkci** v těch částech, kde došlo k jejímu vynechání, **případně zřetelně škrtněte vadné čárky** tam, kde jsou použity nesprávně.

2a) Obecně se soudí, že v zájmu národa je, aby o svůj jazyk jako o národní majetek a symbol náležitě pečoval. Týká se to především spisovného jazyka. Péči o spisovný jazyk však rozhodně nelze zužovat jen na striktní zákazy a příkazy, jde vždy i o širší posouzení, které souvisí s používáním jazyka ve společnosti v různých komunikačních situacích.

2b) V protikladu k postojům příznivců Pražského lingvistického kroužku (PLK) se v českém prostředí objevují i silně polemické názory, neboť v odborné veřejnosti se vedou spory týkající se potřeby spisovné češtiny. Tyto diskuse mají své neúnavné protagonisty na straně odpůrců

kodifikace, podle jejichž mínění PLK sice položil určité základy, když se soustředil na komunikační roli **jazykových projevů, a když** podtrhl zejména potřebu funkčnosti, nicméně vidí rozpor mezi tímto funkcionalismem, jehož cílem bylo úsilí o bezproblémové fungování jazyka v komunikační **praxi a tzv. standardizaci**, která se snaží o kultivaci jazyka cestou kodifikace.

2b) zde s jednou nadbytečnou čárkou a jednou scházející čárkou

2c) Zdeněk Starý, autor knihy *Ve jménu funkce a **intervence** vybídl* k opuštění původního termínu spisovný jazyk a jeho náhradě označením standardní jazyk. V knize k tomu uvedl v terminologické poznámce, že jako výhodu označení *standardní* na rozdíl od *spisovný* vidí to, že by nevznikaly nežádoucí konotace k *psaní*, nadto by se dalo u standardu hovořit i o více standardech v rámci jediného jazyka. Současně obhajuje stanovisko, že obecná čeština postoupila díky svému rozšíření až na úroveň standardu a že by neměla být pokládána za nespisovný útvar.

2c) zde s jednou scházející čárkou

Místa s chybami jsou výše vyznačena **žlutým podtiskem**.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Další možné texty do pravopisného testu 7AKUL a 77KUL

(zde všechny verze bez chyb)

Jiří Kraus, někdejší ředitel Ústavu pro jazyk český, objasňoval, že jazykovou správností se zabývá obor souhrnně nazývaný institucionální lingvistika. Ta se snaží ozřejmit, proč mluvnice, slovníky a stylistické příručky některé jazykové jevy podporují, jiné naopak zatím nepřijímají. Autor současně vyzvedl, že naše pozornost by se měla soustředit i na to, jak se vývojové proměny jazyka běžně mluveného odrážejí ve spisovném jazyce a v jeho kodifikaci, a v té souvislosti připomněl, že spisovná čeština byla v počátcích ve své kodifikaci zdrženlivá a opírala se o jazyk starších dob, což byl odkaz přístupu Josefa Dobrovského. Až později se přísná kodifikace zmírňovala.

Jistě se ztotožníme s názorem, že nezastupitelnou roli sehrál v roce 1911 vznik Kanceláře Slovníku jazyka českého, z níž se postupně zformoval Ústav pro jazyk český (ÚJČ). Ten má pěstovat moderní institucionální lingvistiku a dbát na to, aby v péči o český národní jazyk hrála roli nejen hlediska úzce odborná a čistě jazyková, ale i složité postoje člověka k jazyku jako nástroji dorozumívání a současně i kulturní hodnotě.

O vyjadřování v médiích Kraus napsal, že zde záleží na typu žánru i na způsobu prezentace. Zatímco žurnalistika psaná, k níž bychom řadili i texty čtené nebo pamětně osvojené, krouží převážně kolem pólu spisovnosti, pak žurnalistické a řečnické projevy mluvené se vyznačují častějším příklonem k jazykovým jevům nespisovným a k jejich vyšší toleranci.

Odbornou institucionální péči o spisovný jazyk, jak je zřejmé z předchozích vyjádření, je stěžejí možné redukovat na jednoduché zákazy a příkazy. Z vyjádření nynějších představitelů ÚJČ je patrné, že jim stále jde o sledování toho, jak se jazyk při fungování ve společnosti mění a jaké postoje k němu česká

veřejnost zaujímá. I jazyková kultura jako součást bohemistiky se v současnosti pojímá mnohem šíře než jen jako úzce vymezený dozor nad jazykovou správností a dodržováním kodifikace. Nepřestalo platit, že kodifikace je užitečný a stabilizující prvek každého rozvinutého jazyka. Nelze očekávat, že kodifikace bude neměnná, naopak je nutné účelně do ní zakomponovat i nosné změny nastávající v průběhu času. Institucionální změny platné kodifikace se provádějí odborně a uvážlivě. Spisovná čeština se stále těší zájmu a respektu, má své oprávnění v řadě životních situací. Výstižně to napsala brněnská badatelka Marie Krčmová, když konstatovala, že kontakt se spisovným jazykem trvá po celý život.

O dodržování jazykových norem na počátku nového tisíciletí opakovaně uvažoval František Daneš a dospěl mimo jiné k nepříliš povzbudivému konstatování, že pocit závaznosti norem a vědomí spoluzodpovědnosti za kvalitu jazyka jsou oslabené a že celý postojový a orientační systém i odpovídající hodnotová škála se mění. Obdobné postoje bývají spojeny s laxností a ústupem kultivovaného chování. Danešovi tyto poznatky nezabránily souhrnně konstatovat, že aktuální uvolňování spisovných norem a přesuny v žebříčku hodnot mohou být jevem pouze přechodným, signalizujícím jejich přebudování směřující k vytvoření nového standardu.

Z Pravidel českého pravopisu (PČP):

Jména pocházející z jazyka, který užívá latinské abecedy, se většinou zapisují pravopisem původním. Jména osob pocházející z jazyka, který užívá jiného písma než latinky, se přepisují podle zavedených transliteračních nebo transkripčních pravidel.

Souhláskové skupiny vznikající při stupňování přídavných jmen na rozhraní slovtvorného základu slova a přípony *-ší* se zachovávají.

Ve spisovné výslovnosti se některé skupiny souhlásek někdy zjednodušují nebo jinak pozměňují, ale v písmu zůstávají většinou beze změny.

Protože hranice chápání výrazu jako jednoslovného nebo víceslovného nejsou přesné a protože ve výslovnosti není pro jejich stanovení žádná opora, projevuje se v psaní spřežek hojně kolísání.

Spojovací čárka neboli spojovník je grafický znak v podobě vodorovné čárky kladené bez mezer mezi slova nebo jejich částí. Užívá se, chceme-li vyjádřit, že jím spojené výrazy tvoří těsný celek. Spojovník se graficky i funkčně odlišuje od pomlčky.

Diktáty pro vyšší ročníky ZŠ:

1) podle učebnice ČJ:

Mýval (ČJ FRAUS 9)

1. Jméno mýval dostal proto, že byl často pozorován, jak si myje sousta potravy před pozřením.
2. Obratnými prsty předních končetin se mývalové probírají v pobřežním bahně, a když se jim v dlani něco pohne, pevně to sevrou, omyjí od nečistot a pak se podívají, jaké sousto vlastně ulovili.
3. Pokud loví na souši, voda jim nijak nechybí a oni spořádají bez mytí, co najdou.
4. Mývalové už dávno nejsou tím plachým lesním tvorem minulých století, přizpůsobili se, zvykli si na přítomnost lidí i na to, že se v jejich blízkosti vždy nachází prostřený stůl a dostatek úkrytů.
5. Mýval vypadá na první pohled tak roztomile, že snad každý milovník přírody zatouží mít ho doma pro potěšení, ale zdání klame a mývalové jsou ve skutečnosti vzteklá noční zvířata, která žijí hodně samotářsky a ničí, na co přijdou.

6. S mládětem to ještě není tak zlé, avšak tím, jak zvíře stárne, jeho chování se promění, a tak z milého chlupáče je časem nevrlý, dokonce až agresivní jedinec.

7. Není to žádný domácí mazlíček, který za vámi bude běhat jako pejsek a nechá se drbat za ušima.

8. Odborníci upozorňují na to, že mýval je u nás nežádoucím cizincem, a varují před jeho přemnožením.

2) Diktát pro vyšší ročníky ZŠ (studentská práce):

Saturnin

1. Přiznám se, že v tu chvíli, kdy zaznělo Barbořino jméno, jsem zrudl jako pivoňka, ale dědeček si toho vůbec nevšiml.

2. Také Saturnin vypadal, jako by byl její jméno přeslechl.

3. Nevnímal jsem dobře, co dědeček dále povídal, a vzpamatoval jsem se, až se mě žertovně optal, proč jsem nepřijel po řece se svou obývací lodí.

4. Chtěl jsem mu odpovědět, že mi v tom zabránily jezy četných elektráren, avšak rozmyslel jsem si to.

5. On vlastně ani na moji odpověď nečekal, spokojeně se pochechtával, šibalsky mžoural očkama a znenadání mě pobaveně udeřil do zad.

6. Večer jsem seděl ve svém pokoji a přemýšlel jsem, jak nedokonalé jsou úsudky, které si člověk učiní o svých bližních, neboť dosud jsem považoval dědečka za mrzutého starého pána, který je poněkud sobecký.

7. Zřejmě jsem mu křivdil a dnes jsem si marně lámal hlavu, odkud dědeček ví o mém zájmu o slečnu Barboru.

8. To teď stejně bylo vedlejší, poněvadž hlavní bylo, že ji pozval a že na mě čeká nejrozkošnější dovolená, jakou jsem kdy prožil.

xx

V pravopisných testech Moodle jsou použity úkoly na výběr jedné správné (pravopisně bezchybné) verze textu, vybírá se z 3 variant.

Např. (v ukázce úkolu níže je **červeně** vyznačena **bezchybná** verze; chybná místa jsou označena **žlutým podtiskem**; tam, kde jsou označena dvě sousední slova, schází v textu interpunkční čárka):

A) Jiří Kraus, někdejší ředitel Ústavu pro jazyk český, objasňoval, že jazykovou správností se zabývá obor souhrnně nazývaný institucionální lingvistika. Ta se snaží ozřejmit, proč mluvnice, slovníky a stylistické příručky některé jazykové jevy podporují, jiné naopak zatím nepřijímají.

B) Jiří Kraus, někdejší ředitel Ústavu pro Jazyk český, objasňoval, že jazykovou správností se zabývá obor souhrnně nazývaný institucionální lingvistika. Ta se snaží ozřejmit proč mluvnice, slovníky a stylistické příručky některé jazykové jevy podporují, jiné naopak zatím nepřijímají.

C) Jiří Kraus, někdejší ředitel Ústavu pro jazyk český objasňoval, že jazykovou správností se zabývá obor souhrnně nazývaný institucionální lingvistika. Ta se snaží ozřejmit, proč mluvnice, slovníky a stylistické příručky některé jazykové jevy podporují, jiné naopak zatím nepřijímají.

Aktualizace 12. 9. 2020